

Михайло Ібрагімов

ІБРАГІМОВ Михайло Михайлович – кандидат філософських наук, професор кафедри філософії, історії та соціології Національного університету фізичного виховання і спорту України, заслужений працівник народної освіти України. Сфера наукових інтересів – філософія права, гуманістика, епістемологія, філософія освіти, філософія спорту, практична філософія.

«СПОРТОСОФІЯ» В КОНЦЕПТІ НОВІТНЬОЇ ФІЛОСОФСЬКО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ: СВІТОГЛЯДНИЙ ДИСКУРС

Враховуючи критичний стан здоров'я української молоді, розглядається проблема формування «філософії спорту» як теоретико-культурологічного синтезу філософії і фізкультурно-спортивної науки. Філософія, завдяки акцентуванню у педагогічному процесі тілесного навчання і фізичного виховання, має створювати інтелектуальну канву суспільної думки щодо життєвої корисності фізичної культури.

Ключові слова: культура, філософія спорту, тілесне навчання, фізичне виховання, фізкультурно-спортивний світогляд.

Сучасний вік глобальних інформаційних технологій і, відповідно, інтелектуалізації всіх сфер життєдіяльності людини, загострив проблему адаптації людини до нових умов її тілесного, фізичного існування. В наслідок суцільної комп'ютеризації, яка особливо захоплює молодь, практики (тренери, інструктори, методисти, вчителі в галузі фізичного виховання) та науковці зазначають зниження їх інтересу до свого фізичного стану, спортивних ігор і власного здоров'я. Це поглиблює і без того уповільнену пристосовуваність організму людини до нових реалій оточуючого середовища. Вчені активно вивчають генеративні можливості людської тілесності, хоча у їх висновках спостерігаються крайнощі: одні стверджують про необмежені його резерви, котрі завдяки тренуванням можна реалізувати (М.М.Амосов, І.І.Брехман), а інші дотримуються думки, що фізичні та інтелектуальні «сховища» тілесного організму людини вже вичерпані (В. Дубровський). Постає питання про те, чи здатна

© М. М. Ібрагімов, 2013

класична, некласична і навіть постнекласична наука в природничому чи гуманітарному варіантах вирішити проблему виживання людини як біосоціальної істоти?

Всесвітньо визнаний український учений, академік НАПУ С. Д. Максименко, розглядаючи психологічну проблему учіння як способу «привласнення людиною загальнолюдського досвіду у формі власних здібностей», утверджує: «Сучасна наука, фактично не здатна досліджувати утворення такої ступені складності, як науково-емпіричний факт: практично всі методи і методичні процедури спрямовані на «зупинку» в часі і розкладання складного об'єкта на елементні частки, тим самим відбувається фактичне знищення об'єкта» [12, с.8]. Відомий нейрофізіолог, академік НАНУ Олег Кришталь у статті: «Перевантаження» застерігає: «Розмови про те, що ми за допомогою молекулярної біології будемо робити себе більш розумними – на грані міфології», бо, на його думку, з телеологічної точки зору «в плані еволюції людини це було створення свідомого Я – могутнього знаряддя адаптації. Чим стала культура». І далі: «Машини недостатньо розумні. Технологіям треба підрости» [10]. Звернемо увагу на філософічність роздумів природознавця про культуру, яка сприяє збереженню і розвитку тілесності світу і присутність людини в ньому та про поки що вузькі можливості технологій (медикаментозних, фармацевтичних або інформаційних тощо), які б пояснювали і допомагали «входженню людини у світ». Адже «загальноприйнятим у західному світі є ототожнення знання з науковим знанням, і тоді питання про те, що є знання, редукується до питання – що є науковим у науці» [18, с. 85].

При такій ситуації на авансцену суспільної думки виходить світоглядна проблематика, котра створює вже не мозаїчну гуманітарну (А. Моль) або односторонню наукову палітру культури як специфічного людського способу буття, а цілісну картину світу у суб'єкт-об'єктних взаєминах, що враховує історико-культурний досвід людини у онтогенетичному і філогенетичному зрізах. Саїнтистський підхід до людини, де нехтується її самотність в екзистенційних проявах, історично не виправданий. «Сучасна методологія пізнання *постмодерну* намагається послідовно відходити від суб'єктивізму класичної філософії, від панраціоналізму, від намагань створити абсолютну систему знань», – зазначає В.І. Ярошовець [19, с. 21]. Філософи підкреслюють, що зневажливе ставлення до внутрішнього досвіду людини, створює небезпечну тенденцію в сучасному науковому пізнанні, а тому «актуалізується проблема взаємостосунків природничо-наукового та соціо-гуманітарного знання» [18, с.

84]. Педагогіка, як форма спадкоємності духовних і тілесних практик людини в її культурно-цивілізаційному сходженні, феномен «вчительства» розглядає в концепті історичної діяльності, спрямованої на «відтворення людського способу існування, який утілюється у різноманітних спеціалізованих практиках» [9, с.192].

Зміна історичного часу примушує постійно переглядати накопичений емпіричний і теоретичний досвід, який кожне наступне покоління своєрідно підлаштовує для вирішення нових завдань у власному життєтворчому процесі. Сучасна педагогіка не може замикатися у парадигмальному колі теоретичних конструкцій минулого і не враховувати сучасного глобального динамізму трансформаційних суспільств, що створюють ціннісні парадокси для молоді. Враховуючи пластичність і трансверсальність сучасного мислення, здатність переходити з одного гештальта на інший, філософ освіти Л. Горбунова закликає «не втратити при цьому цілісності світосприйняття, готовності контролювати ситуацію свого перебування у світі, уміння аналізувати ризики і передбачувати небезпеки, бути не лише тактиком, але й стратегом власного життя» [4, с. 17]. Лейтмотивом різноманітних сучасних педагогічних дискурсів є звернення до формування самобутності, самодостатності, а то й «самості» вихованців. Виникає питання про можливість самоідентифікації особистості без урахування культури тілесного її самозбереження?

Наведенні міркування необхідні для аргументації багатовекторності поставленої проблеми, яка має практичне спрямування і реалізацію у педагогічно-освітнянському процесі. Метою статті є спроба інкорпорувати «спортософію» у предметно-динамічне поле обрисів сучасної «освітософії». Цілепокладання в освіті як однієї із сфер життєдіяльності суспільства передбачає філософську рефлексію мети і засобів її досягнення, що відтворюється в педагогічних абрисах того, чому і як навчається та виховується молоде покоління. Мова йде про місце і роль фізичного (тілесного) виховання в реальному педагогічному процесі.

Нині в середній і вищій школі з чиеїсь недоброї руки розбалансовується система єдності морального, інтелектуального та фізичного виховання особистості, коли 72% навчального часу припадає на статичне положення учнів. Гострота проблеми в Україні полягає у тенденції погіршення стану здоров'я молоді за час навчання. Якщо діти в школу приходять в основному здоровими, то до її закінчення більше 80% страждають різного роду паталогічними відхиленнями та хронічними захворюваннями. Причина – інтенсивні психоемоційні,

інтелектуальні перевантаження і недооцінка ролі тілесно-фізичного компонента. «Щороку, – пишуть Т. Ю. Круцевич, М. М. Сайнчук, – кількість молодих людей, які займаються фізичною культурою і спортом зменшується. Фізичне виховання посідає одне з останніх місць серед дисциплін за своєю значимістю для старшокласників і не є для них важливим у плані особистісних перспектив» [11, с. 471.].

Соціологічні дослідження серед студентів про стан їх здоров'я показує, що 49,8% оцінили його низькими балами від 2,5 до 3, причому 37,5% нічого не роблять для зміцнення свого здоров'я, лише 16,6% займаються фізичною культурою і спортом, а 25,5% – лікуються і вживають вітамінні напої з лікувальних трав. Більше того на свіжому повітрі від 3 до 6 годин бувають щодня 35,6% опитаних. Спілкуватися з природою люблять всі, але тільки 40% за останній місяць змогли задовольнити в цьому своє бажання. До обливання вранці холодною водою 70,8% студентів ставляться позитивно, але не один з них цього не робить і тільки 2,1% займаються вранішньою гімнастикою [1, с. 18]. У подальшому розвитку організму людини це призводить до поширення захворюваності й підвищення смертності. Її рівень у нашій країні має катастрофічні показники. Так серед людей у віці 35-54 року вона у 10-12 разів вище ніж у Західній Європі, а дитяча смертність – найвища в Європі. Лише 60% сучасних юнаків і дівчат у віці 16 років мають шанс дожити до пенсії.

Чи може в наведеній вище критичній за станом здоров'я ситуації бути спокійною душа філософа, а чи він має лише підлаштовуватись під розбіжні, модні стереотипи і писати про вихолощені «моделі», загадкові «типи» і барвисті «схеми» становлення особистості, її ідентичності і самодостатності, автономізації й «укорінення»? Патетична тональність питання спрямована не на пониження копітких й сумлінних досліджень філософів і педагогів в галузі освітянської діяльності, а ради привернення їх уваги до тілесного стану вихованців навчальних закладів, їх здоров'я і творчої енергетики.

Сучасна освітософія в Україні в більшості оминає фізкультурно-спортивну сферу, оскільки філософія недостатньо включає у власне інструментальне поле її досягнення, а фізкультурно-спортивна галузь знань почасти недооцінює важливості філософського мислення у обґрунтуванні спеціальних концепцій фізичного розвитку людини. Хоча, «Я» серед «Інших» – предмет антропосоціоцентричної філософії XXI ст., передбачає її практичну дієву спрямованість. Тут безліч питань, які чекають своєї відповіді не лише в умоглядній або спекулятивній педагогіці, а й у залученні до структури новітніх

педагогічних технологій історико-культурологічних традицій, «етнопедагогіки» або народної педагогіки. В даному континуумі мова йде про «**спортософію**» як духовну скарбницю тілесних практик людства, як опікування душі за стан власного тіла людини [7, с.86-100].

Зміна англо-американської адаптаційної моделі освіти на інноваційну і поширення її в українському педагогічному просторі порушила традиційні вітчизняні уявлення про навчання і виховання. «Незважаючи на існування філософії освіти *de facto* й *de jure*, питання її предметного поля в Україні продовжують дискутувати. Аналіз літератури засвідчує, що предметне поле філософії освіти в Україні ще не окреслене», – констатує філософ Л.В. Рижак [16, с. 26]. Світницький підхід до розуміння філософії освіти в сенсі широкого трактування педагогіки як науки, на її думку, призводить до виключення із її царини філософської рефлексії, бо педагогіка наразі сама стає собі філософією. Наполягаючи на авторському баченні «освітософії», вона звертається до російського колеги Ф. Михайлова, котрий уважає, що «у численних освітніх теоріях сьогодні панує безлад змісту та логико-методологічні крайнощі. Такі педагогічні теорії вироджувались, вироджуються і будуть вироджуватись ще в одну умоглядну педагогіку, нарощуючи вселенський хаос» [14, с. 102].

Умоглядна педагогіка заповнила також й український теоретичний простір. В даному дискурсі необхідно проаналізувати деякі політико-ідеологічні постулати навчально-виховного процесу та його гасла, щодо орієнтації суспільної свідомості на європейські цінності і вітчизняні традиції. Теоретики фізичного виховання переважно не надають вагомості у своїх наукових працях заштампованим ідеологемам радянського гатунку і сучасним модним політичним віянням, вважаючи їх такими, які не варті уваги в спрямованості їх наукового матеріалу на майстерне виконання фізичних вправ. Але мимохідь кинута фраза закарбовується на рівні підсвідомості краще ніж наукові постулати або у вигляді мотивації до дії, або у формі негативістської іронічної реакції відторгнення. Зокрема, догматичні гасла про всебічний і гармонійний розвиток особистості, абстрактні схеми здорового способу життя, красиві розмови про європейські цінності, химерні досягнення яких в українській ойкумені видається за панацею від всіх бід, не однозначно сприймаються сучасною молоддю, яка намагається за найменших зусиль досягти успіху «сьогодні і відразу».

Не спроможність політико-економічної реалізації бажаних високих європейських стандартів життя робить молоду людину розгубленою

перед життєвими випробуваннями і вона шукає втіх у віртуальному просторі. В певній мірі він приглушує невдоволений організм молодії людини і не спонукає її до соціальної активності, в основі якої лежить розвинута фізкультурно-спортивна вправність. Такий підхід відповідає західному зразку навчання, де весь його процес підпорядкований угамуванню молодіжних пристрастей і підпорядкуванню їх стабілізації суспільних відносин (Дж. Д'юї). На це спрямована тестова форма навчання, оскільки тест розрахований на автоматичне сприйняття інформації, запам'ятовування без необхідних роздумів над її змістом. Ще Конфуцій наполягав на шкідливості для свідомості молодії людини знань без їх осмислення.

Східна парадигма культури всю увагу акумулює на внутрішньому духовному розвитку особистості. При цьому тілесне навчання розглядається як елемент духовних практик і не підлягає «зомбуванню» у вигляді різноманітних психотехнік. У такому контексті на фізичне виховання як структурного елементу навчально-виховного процесу покладалась відповідальність за створення під час навчання *образного* сприйняття світу. Перед учителями з фізичного навчання ставилось завдання показати учням правдивість життя у всій його величчї і протиріччях, коли людина стверджується у ньому завдяки власним тілесним і духовним зусиллям. Тілом людина отримує насолоду від життя, душею – задоволення від успіху. Про те, як їх поєднувати, має вчити *народна педагогіка*. Фізичне виховання є її органічною частиною. *Отже*, новітня вітчизняна філософсько-педагогічна парадигма має поєднувати як елементи «інноваційних педагогічних технологій» так і виховний компонент «етнопедагогіки», а культура фізичного виховання гармонізувати тілесне й інтелектуальне навчання в єдиний симбіоз формування цілісного особистісного світосприйняття і світоуявлення сучасної молоді. Уроки фізичного виховання в школі мають носити характер театралізованого дійства, де учні виступають режисерами й акторами власної драми.

Не вдаючись до культурно-педагогічних екскурсів, зосередимо увагу на тому, що на заході про фізичне виховання мова ніколи не йшла, а все обмежувалось в основному тілесним навчанням. Оскільки філософським підґрунтям світоглядної парадигми виступав раціоналізм, тривалий час аж до «христових походів» проти арабів, європейцям були мало відомі традиції античної філософської Пайдеї, де тіло розглядалось у кращому разі в гармонії з душею. Світ видавався тілесним, а людина його частиною. Будь-яке навчання у *гімназіях* (термін походить від грец. *gymnastike*, от *gymnazo* – рос. «упражняю», укр. «вправляю»),

треную) започатковувалось тілесними вправами. Юнаки знатних рабовласницьких сімей з 16 років вступали в гімназії після закінчення *палестри* і навчалися до 19-ти років для зміцнення здоров'я і формування моральних чинників: волі, дисциплінованості, зосередженості і цілеспрямованості. Тілесні вправи у греків не розглядалися як самоціль у розвитку фізичної мускульної сили, що пізніше стало основним завданням войовничих римлян, а використовувалось як шлях випробування і гартування внутрішнього світу людини. Термін «тілесне навчання» культивувався у педагогічній культурі різних народів до початку ХХ ст., але зазнав численних смислових відтінків.

Термін «фізичне виховання» вперше ввів в систему наукової педагогіки М. Новіков в кінці ХІХ ст., яке відповідало витокам Ведичної культури, своєрідними нащадками якої була православні народи Російської імперії, до складу якої входили і українські землі. У народних традиціях, обрядовості свят, веселощах, ігрових забавах і танцях під музику М. Новіков розгледів у тілесних розвагах вроджений потяг людської істоти до єднання з природою як способу знаходження душевної рівноваги. Тілесна спритність яскраво демонструвала духовну енергетику людини як частини всесвітнього космічного устрою, а тому процес становлення людини як *homo sapiens* відбувається завдяки *homo ludens* («людини, що грається»). Фізичне виховання в контексті виявлення сутнісних рис людини (антропогенезу) розкривало її *душетілесність* у майстерній витівці богів чи *тілодушевність* у загажанках мудрої природи. А тому тілесна вправність, як устремління людини до досконалості, у філософському оздобленні виглядала як *самотворчість*, відновлення порушеної розумом гармонії людини із світом та самим собою. Тілесне навчання у педагогічній практиці здобуває статус фізичного виховання, через яке у людини виявляється здатність до самоствердження, укорінення у свідомості власної самотності і самоусвідомлення як найвеличнішого здобутку всесвіту.

У сучасній вітчизняній педагогічній традиції стало звичним уживання термінів «навчання» і «виховання» як тотожних понять, адже весь життєвий процес є вихованням людяного в людині, «оброблення людини людиною (К.Маркс)», де навчання є складовою виховання, а не навпаки. Вчить переважно життєвий досвід, а не підручник. Життя відбувається далеко не так як мислиться, задумується, планується і самі благі наміри, як попереджають релігійні і філософські вчення, можуть привести в пекло.

Але у термінах «тілесного навчання» і «фізичного виховання» закладений не ідентичний смисл. Тілесному навчанню приділяє увагу експериментальна наука, а фізичному вихованню – педагогічна теорія. Тілесну силу фізично не вихована людина (якою є не інтеорізована тілесність) може застосувати в будь-яких цілях, а тому виникає соціальна потреба у цілісному осмисленні досягнень фізкультурно-спортивної науки і філософії тілесності у системі сучасної філософсько-педагогічної парадигми вітчизняної культурологічної традиції. Отже, онтологічні межі визначення як «освітософії» так і «спортософії» знаходяться в культурі народу, країни, регіону, епохи.

Розбалансованості української педагогічної системи також у значній мірі сприяють теоретичні невизначеності, що панують у фізкультурно-спортивній науці. Сучасні теоретики фізичної культури висловлюють протилежні думки щодо вибудови її методологічної вісі. Одні скаржаться на те, що досі «класична теорія спорту, яка зародилася в 50-60-х рр., як теорія спортивного тренування, до нашого часу так і не змогла вийти за рамки педагогічної теорії побудови тренувального процесу» [17, с.16]. Інші теоретики, висловлюючи незадоволеність тим, що фізична культура «до цього часу ще не має «інтегративної» теорії тому, що вона і розроблялася не як наукова, а як навчальна дисципліна» [15, с. 15-20], вважають, що у фізичній культурі «система знання в душі часу перевантажена технологіями бойових мистецтв, здоров'язбереженням, «успішних виступів» і самовиживанням»[15, с.15-20].

Отже, фізкультурно-спортивна наука вкрай потребує філософського осмислення пройдешнього етапу свого становлення як науки, оскільки виокремлення її із загально-педагогічної системи знань в самостійну галузь призвело до певної академічної стилізованої канонізації і, врешті, стагнації. Бурхливий розвиток емпірично-прикладних досліджень не супроводжується відповідними теоретичними розвідками, що позначається на культурологічній цінності фізичної культури, застарілості мовно-термінологічного арсеналу і, як наслідок, сприяє розриву із загальним наукознавством.

Багато вчених нарікають на те, що проблемним залишається концептуальне бачення самої теорії фізичної культури, чому могла б сприяти філософія спорту в її екзистенційно-феноменологічному варіанті. На мою думку, екзистенціалістський підхід є найбільш вдалим для визначення філософської ірраціональності спорту, де поєднується розумне і нерозумне, міфологічне й буденне, піднесена жертвовність та огидна жадібність людської натури. Спортивна діяльність інсценує

весь спектр протиріч суспільного життя індивіда. В сучасному спорті відлунюються всі вади і переваги історичного культурно-цивілізаційного етапу розвитку і «при більш пильному розгляді виявляється, що Краса, Здоров'я, Життя – з одного боку і Страждання, Біль, Смерть – з іншого являються в спортивній концептосфері феноменами якщо не спорідненими, то, у всякому разі, корелюючими і детермінованими» [13, с. 38]. Відомий англо-німецький культуролог Х. У. Гумбрехт, автор монографії «Похвала красі спорту», серед семи названих ним характерних його особливостей, що зачаровують своєю красою глядачів і слугують принадливою видовищною силою є «страждання перед обличчям смерті» [5, с. 101].

Спорт – започатково міфологічний за своїм смислом, оскільки створює тілесний образ людини як зразок для наслідування і концентровано відображається у фізкультурно-спортивному світогляді. Завдяки «усвідомленого образу тіла людина осмислює свої тілесні відчуття, уявлення про зовнішній вигляд тіла, його стан і тенденції зміни. Принципово важливим для його формування є як внутрішній, так і зовнішній надіндивідуальні чинники соціального характеру», – пише філософ А.В. Зінюк [6, с. 39]. У тілесному образі людини надіндивідуальні чинники соціального характеру виявляються у різновимірності цільового призначення спорту і фізичного виховання, які інтегруються у фізичній культурі. В загальному світогляді, який лежить в основі суспільного ідеалу, специфіка фізкультурно-спортивного полягає у формуванні людського світовідчуття. Якщо спорт демонструє зразки досконалої людської тілесної статури, в якій закладені потаємні демонічні сили, то фізичне виховання має інше смислове навантаження – корегування співрозміненості людської тілесності, яка постійно порушується в процесі життя і відновлюються завдяки застосування науково-виваженої методики рухової активності.

Необхідність застосування нового екзистенціалістського світогляду у фізкультурно-спортивній діяльності зумовлена тим, що теорія фізичної культури і спорту, ґрунтуючись на медико-біологічних та інших природничих науках, довгий час накопичувала свій досвід на базі структуралістської методології. Історично така методологія себе виправдала, бо була практична потреба метафізичного описування окремих властивостей тілесного організму людини, які можна було б використати в емпіричних вимірах поведінки спортсмена і налагодити спортивно-тренувальний процес, спрямований на досягнення високих результатів і перемог у змаганнях та застосувати здобуті результати у розробці методик покращення ефективності

для здоров'я тілесної рухливості у фізичному вихованні. Але в сучасних умовах бурхливого розвитку фізкультурно-спортивної науки структуралістська методологія не може охопити всього багатства експериментального досвіду і теоретична її частина поступово втрачає методологічну функцію для прикладних досліджень. З цього приводу М. Візітей зазначає, що «полезней было бы попытаться, опираясь на исходные определения, углубить суть выраженных в них представлений, а не стремиться просто расширить их, а фактически усугубить концептуальную размытость и без того методологически-расфокусированных суждений, тавтологически выстраивая соответствующие дефиниции» [3, с.27].

Не втручаючись у дискусійний зміст наведених точок зору зазначимо, що намагання вибудувати «інтегративну» теорію фізичної культури без залучення філософських методів узагальнення – приречене, бо філософія як «загальна наука» (Арістотель) створює цілісну картину світу у її людському опануванні із застосуванням як методів раціонально-логічного аналізу, чим займається наукове дослідження, так і асоціативно-алегоричного, яке є прерогативою філософського бачення людиною себе у світі і світ у собі. В даному дискурсі в нагоді стає постекзистенційне мислення (К. Райда), в якому синтезуються культурологічні і традиційно-екзистенційні конструкти діяльності людини, в даному випадку – утворення культури людської тілесності і поєднання теорії фізичної культури з екзистенційної філософією.

Мова йде про необхідність формування специфічного фізкультурно-спортивного світогляду за допомогою міждисциплінарної галузі знань – «філософії спорту». Зокрема, пропонується наступне формулювання предмету філософії спорту – це вчення про сутність і життєвий смисл спорту в дискурсі соціокультурного феномену, який уособлює створення і відтворення в образах фізичної культури еталони людської тілесності.

У знаходженні шляхів подолання кризи у ставленні різних категорій населення до систематичних занять фізичними вправами і підвищення соціального престижу фізичного виховання в системі педагогічного процесу необхідне нове «прочитання» цільового призначення фізичної культури. Відкидаючи політико-ідеологічні міркування, вважаємо, що суть проблеми полягає в недостатньо філософськи обґрунтованому ідеалі здоров'я як компоненту «національної ідеї». Існує безліч програм оздоровлення нації, маса методик ефективного застосування фізичних вправ і цілих напрямків прикладного використання фізичного

виховання, але суспільна думка формується не лише під впливом наукових постулатів, якими б обґрунтованими і проникливими вони не були, а й повсякденною практикою буття людини. Люди діють не так як мислять, а так як відчувають життя, як підказує їм здоровий глузд. Їх ціннісні орієнтації в життєвому просторі, в тому числі й на фізичну культуру, обумовлені цінностями, що панують в конкретному соціумі і «виробляються» під впливом певних обставин.

Змінилися суспільні ідеали, ідеали олімпізму, модним стало говорити не про ідеали, а про цінності, які самі по собі вимагають оцінки і переоцінки. Розмови про цінності поза ідеалами епохи, перетворює їх у пустопорожню фразеологію, яка не впливає на вироблення інструментальних та термінальних цілей у життєвих уподобаннях людей. Практики закликають: «Тільки тоді, коли актуалізовані і усвідомлюються цінності бути фізично-розвинутим і здоровим, коли сформовані індивідуально значущі мотиви занять, система спеціальних понять, навичок і вмінь, а також компетентне їх вживання, тільки тоді на основі натренованої тілесності, котрою володіє людина, з'являється якісно новий стан – фізична культура особи» [2, с.18].

Смисл фізкультурно-спортивної діяльності як сфери суспільної життєдіяльності полягає у її гуманістичному спрямуванні, то в першу чергу звертаємося до рухової активності і висвітлюємо її у екзистенційно-феноменологічному дискурсі, щоб показати місце і роль фізкультурно-спортивного світогляду, його смислове значення у вимірах людського буття. Фізкультурно-спортивна рухова активність не зводиться лише до досконалого володіння навичками тілесних вправ, які корисні для збереження здоров'я індивіда, а в широкому розумінні її смисл полягає в гармонізації утраченої єдності людини зі Всесвітом, що фокусується у феноменологічній категорії кінестези і самозбереженні людини від впливу підступного цивілізаційного комфорту, що фокусується в філософсько-релігійній категорії аскези. Тобто, самозбереження людини відбувається через самообмеження [8, с.170-180].

Таким чином, у формуванні нового фізкультурно-спортивного світогляду філософія має створювати інтелектуальну канву суспільної думки щодо життєвої корисності фізичної культури. В сучасній філософсько-педагогічній парадигмі вирізняється проблема навчання і виховання в контексті традиційного соціально-культурного підґрунтя. Іншими словами: культурологічна цінність тілесного навчання і фізичного виховання залежить від духовної ойкумени, в якій воно

відбувається. В практичному соціально-педагогічному процесі для популяризації і привабливої зацікавленості населення, особливо молоді, запровадити замість широко використовуваної в минулому «фізкультура» нове словоутворення «культура тілесного виховання», де б змістилися акценти в бік краси та грації здорової фізично-тілесної постави людської особи.

Література

1. Барно О. Фізичне здоров'я молоді – головна проблема держави / О.Барно // Молода спортивна наука України, 2008. – Т.3. – С. 18.

2. Белых С.И. О формировании личностной физической культуры студентов в процессе физического воспитания (в аспекте физкультурной деятельности) / С. И. Белых, С. А. Черниговская // Физическое воспитание студентов, 2013. – С.18.

3. Визитей Н. Введение в теорию физической культуры: (Учеб. пособие) / Н.Визитей // Гос. Ун-т физ. воспитания и спорта. – Ch.: Valinex SA, 2008. – 210с.

4. Горбунова Л. Номадизм як спосіб мислення та освітня стратегія / Л. Горбунова // Філософія освіти, 2011. – № 1-2 (10). – С.17.

5. Гумбрехт Х.У. Похвала красоте спорта / пер. с англ. В.Фещенко. – М.: «Новое литературное обозрение», 2009. – 167 с.

6. Зінюк А.В. Феномен тілесності у спортивному дискурсі / А.В. Зінюк // Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти. – К.: Нац. ун-тет фізичн. вихов. і спорту України, 2010. – 237 с.

7. Ібрагімов М.М. «Філософія спорту» на українських теоретико-культурологічних теренах / М.М. Ібрагімов // Національна культура: єдність у різноманітності. Зб. наук. праць, – К.: Інститут культурології НАМ України, 2012. – 351 с.

8. Ібрагімов М.М. Кінестеза як вихідна категорія у філософсько-феноменологічному дискурсі фізкультурно-спортивного світогляду / М.М. Ібрагімов // Мультиверсум. Філософський альманах, 2012. – №10 (118). – С.170-180.

9. Кравченко А. А. Соціально-економічні детермінанти зародження інституту «вчительства» у стародавньому світі / А.А. Кравченко // Філософські обрії, 2012. – №27. – С.192.

10. Кришталь О. Перевантаження / Олег Кришталь // «Дзеркало тижня», 2008. – №42.

11. Круцевич Т.Ю. Значення ціннісних орієнтацій та їх сформованість у галузі фізичної культури у старшокласників / Т.Ю.Круцевич, М.М. Саїнчук // Тези доповідей XIV Міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх» – Київ, 5-8 жовтня 2010р.– К.: НУФВСУ. – С. 471.

12. Максименко С.Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід / С.Д. Максименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 590 с.

13. *Мальшева Е.Г.* Своеобразие языковой репрезентации концептуальной метонимической модели «спорт-это смерть» в текстах спортивного дискурса / Е.Г.Мальшева // Вестник Пермского университета, 2010. – № 6 (12). – С. 38.

14. *Михайлов Ф.* Философия образования: ее реальность и перспективы / Ф. Михайлов // Вопросы философии, 1998. – №8. – С. 102.

15. *Наталов Г.Г.* Проблемное поле науки и мониторинг истины / Г.Г.Наталов // Теория и практика физической культуры, 2005.–*Рижак Л.В.* Філософія освіти на рубежі тисячоліть: проблеми та перспективи / Л.В. Рижак // Вісник Львівськ. ун-ту. Філософські науки, 2007. – Вип.10. – С. 26.

16. *Сутула В.А.* Некоторые противоречия в развитии современной теории спорта / В.А.Сутула, Ян Цзинь-тянь // Теория и практика физической культуры, 2001. – № 4. – С. 16.

17. Теоретичні проблеми сучасної етики: Навчальний посібник. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2012. – 230 с.

18. *Ярошевец В. І.* Гуманістичний зміст методології пізнання / В.І. Ярошевец // Психологія і суспільство, 2012. – №4. – С.21.

Ібрагімов М.М.

«СПОРТОСОФИЯ» В КОНЦЕПТЕ НОВЕЙШЕЙ ФИЛОСОФСКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ: МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Учитывая критическое состояние здоровья украинской молодежи, рассматривается проблема формирования «философии спорта» как теоретико-культурологического синтеза философии и физкультурно-спортивной науки. Философия, благодаря акцентированию в педагогическом процессе телесного обучения и физического воспитания, должна создавать интеллектуальную канву общественного мнения о жизненной полезности физической культуры.

Ключевые слова: культура, философия спорта, телесное обучение, физическое воспитание, физкультурно-спортивное мировоззрение.

Ibragimov M.M.

«SPORTOSOFIYA» THE CONCEPT MODERN PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL PARADIGMS IDEOLOGICAL DISCOURSE

Given the critical state of health of the Ukrainian youth, the problem of formation of a «philosophy of sport» as a theoretical and cultural synthesis of philosophy and physical education and sports science. Philosophy, due emphasis in the pedagogical process of physical education and physical education should provide intellectual fabric of public opinion on vital utility of physical culture.

Keywords: culture, philosophy of sport, physical education, physical education, physical education and sports world.

Надійшла до редакції 1.05.2013 р.